

Handlingsplan for handicappedes adgang til kulturen

Indhold

FORORD

1. INDLEDNING

Handicappuljen
Kulturministeriets kontrakter/bekendtgørelser m.v.

3. ADGANG TIL DET FYSISKE MILJØ

Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer

4. ADGANG TIL INFORMATION

4.1 Bibliotekerne

Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer
Bibliotekerne i Informationssamfundet
Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek
Danmarks Blindebibliotek (DBB)
Center for Ligebehandling af Handicappede

4.2 Kulturnet Danmark

Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer
Kulturnet Danmark
Særlige initiativer for handicaptilgængelighed

4.3 Radio og tv

Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer
Public service-forpligtelse
Public service-regnskab
DR
TV 2
Digitalt tv

4.4 Museer og teatre

Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer

4.5 Oversigter over kulturelle aktiviteter

Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer

4.6 Ledsagerordning og tolkning

Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer

4.7 Informationsteknologi
Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer

4.8 Årets kulturinitiativ
Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer

4.9 Uddannelsesinstitutioner
Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer
Specialpædagogisk bistand.
Kontrakter med uddannelsesinstitutioner/bekendtgørelser om uddannelser

5. OPPRIORITEREDE INITIATIVER

5.1 Idræt
Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer
Det idrætspolitiske ideprogram
Handicapidrættens Videnscenter

5.2 Kunstnere og kunsthåndværkere som formidlere
Betænkningens anbefalinger
Initiativer og planer

KOLOFON

Forord

Da Kulturministeriet blev oprettet, var hensigten at give alle adgang til gode kulturoplevelser. Teater, musik, billedkunst osv. skulle gøres mere tilgængeligt. Uanset bopæl og social baggrund skulle danskerne have mulighed for at nyde kunst og kultur.

Den flotte målsætning er heldigvis næsten indfriet. De geografiske og sociale forhindringer er blevet mindre, så de fleste kan opsøge og bruge mangfoldigheden af kulturtilbud. Vi benytter landets koncertsale, museer, biblioteker, fjernsyn, radio og nye elektroniske medier som aldrig før.

Men én gruppe medborgere kan – alle gode hensigter til trods – stadig møde uoverstigelige barrierer, når de får lyst til nærkontakt med kulturen. Mennesker med handicap bliver nemlig ikke husket i alle sammenhænge, når kulturen skal ud til danskerne.

For en kørestolsbruger er museets få trappetrin en vanskelig hindring. Vejen til biblioteket er lang for gangbesværede. Internettet er ikke let at bruge for svagtseende. En fjernsynsudsending er svær at følge for døve.

Den ånd, der præger handicapdrætten, kan give inspiration til andre samfundsområder. Når kørestolsbrugere kan køre ”ræs”, er det svært at se, hvad handicappede ikke kan. Men vi kan lette vejen.

Det er således med stor glæde, jeg fremlægger denne handlingsplan for handicappedes adgang til kulturen. Mit håb er, at planen vil fungere som ”kulturelle køreramper”.

Sigtet er at indfri FN's regler om lige muligheder for handicappede. Dermed tager vi endnu et skridt i retning af at gøre Danmark til et kulturelt demokrati, hvor alle har adgang til kulturlivet, dets institutioner og fællesskaber.

Elsebeth Gerner Nielsen
kulturminister

1. Indledning

Danmark tiltrådte i 1993 FN's Standardregler om lige muligheder for handicappede. Heri opstilles retningslinier for, hvorledes handicappede sikres adgang på en række samfundsområder.

Folketinget henstillede i forlængelse af tiltrædelsen til alle statslige og kommunale myndigheder:

- at efterleve princippet om ligestilling og ligebehandling af handicappede med andre borgere
- at tage hensyn til og skabe muligheder for hensigtsmæssige løsninger under hensyntagen til handicappedes behov i forbindelse med forberedelse af beslutninger, hvor hensyntagen overhovedet kan komme på tale.

Den daværende kulturminister nedsatte i 1996 en arbejdsgruppe om handicappedes adgang til kulturen med udgangspunkt i FN's standardregel

- nr. 5 a om adgang til de fysiske omgivelser
- nr. 5 b om adgang til oplysning og kommunikation
- nr. 10 om handicappedes adgang til kultur
- nr. 11 om fritid og sport.

Arbejdsgruppen fremlagde i 1997 Betænkning om handicappedes adgang til kulturen.

Betænkningen gennemgår områderne:

- handicappedes fysiske adgang til kulturinstitutioner
- handicappedes adgang til information om kultur
- handicappedes "usynlige" hindringer.

Betænkningen rummer en praktisk gennemgang af områderne, ligesom den beskriver hindringer for adgang samt forslag til løsninger.

Arbejdsgruppen har samlet sine i alt 19 anbefalinger i en prioriteret handlingsplan. Gruppen foreslår, at Kulturministeriet med udgangspunkt i anbefalingerne udarbejder en handlingsplan om handicappedes adgang inden for kulturområdet.

Denne Handlingsplan for handicappedes adgang til kulturen er Kulturministeriets svar på dette forslag.

Planens fokus er statsinstitutionerne under Kulturministeriet. Ansvar for ligebehandling af handicappede i de store dele af kulturlivet, som finder sted i lokalt og regionalt regi, ligger hos kommuner og amter.

Handlingsplanen er struktureret i overensstemmelse med betænkningens anbefalinger, idet alle de kortsigtede tolv punkter behandles, ligesom nogle af de syv langsigtede, som kan opprioriteres, medtages.

Hvert afsnit indledes med en gengivelse af betænkningens anbefalinger i kursiv. Herefter følger en gennemgang af de initiativer og planer, kulturministeren har med udgangspunkt i anbefalingerne.

2. Generelle initiativer

HANDICAPPULJEN

Allerede betænkningen bevirkede, at kulturministeren i 1997 afsatte 5 mio. kr. til forbedring af forholdene for handicappede på statsinstitutioner under Kulturministeriet. Puljemidlerne blev uddelt til initiativer, der dels gik på den fysiske tilgængelighed, dels til forbedring af handicappedes aktive deltagelse i kulturlivet. Der er ligeledes i 1998 og 1999 afsat 5 mio. kr. til handicapinitiativer på ministeriets statsinstitutioner.

En forudsætning for at kunne sætte en positiv udvikling i gang omkring forbedring af tilgængeligheden er, at der er tilstrækkelig opmærksomhed om emnet. For at skærpe denne opmærksomhed iværksætter Kulturministeriet en målrettet oplysningskampagne over for de forskellige kulturelle sektorer.

Indsatsen skal rettes mod såvel den fysiske tilgængelighed (adgangsveje etc.) som tilgængeligheden til de aktiviteter, der er knyttet til de pågældende steder (udvalgte museumsgenstande skal kunne berøres af blinde etc.). Kampagnen skal målrettes den enkelte kultursektor, f.eks. museer, biblioteker osv. Og den vil indeholde flere elementer:

- Temahæfter.
- Konferencer og seminarer.
- Eksempelsamling for kulturbyggeri med udgangspunkt i:
 - - Fysisk adgang for handicappede.
 - - Handicappedes aktiviteter i bygningen (f.eks. skal idrætsgrene for handicappede indtænkes i idrætsbyggeri o.l.).
 - - Øvrige handicapaspekter f.eks. skal rum udformes således, at handicappede er veletilpassede, når de opholder sig i rummene, og, der skal tages hensyn til, hvilke aktiviteter der kan/skal udføres i rummene).

Kulturministeriet iværksætter en kampagne med målrettet oplysning over for de forskellige kulturelle sektorer. Kampagnen vil indbefatte udgivelse af temahæfter og eksempelsamlinger, ligesom der vil blive afholdt konferencer om tilgængelighed.

KULTURMINISTERIETS KONTRAKTER/BEKENDTGØRELSER M.V.

Som første punkt i handlingsplanen ønsker kulturministeren at sikre, at ministeriets statsinstitutioner, der spænder over mangeartede institutioner, råd, nævn m.v., fremover prioriterer handicappedes adgang til kulturen.

Det vil ske ved, at Kulturministeriet i de styringsinstrumenter, ministeriets benytter sig af, f.eks. når der indgås kontrakter med ministeriets statsinstitutioner, eller når der udarbejdes bekendtgørelser, indtænker en handicappolitik, så den enkelte institution forpligter sig til at styrke sin indsats på området, f.eks. gennem udarbejdelse af handlingsplaner. Disse handlingsplaner bør forholde sig til både handicappedes adgang til det fysiske miljø og til deres deltagelse i institutionernes kulturelle aktiviteter.

Handicaptilgængelighed på alle niveauer skal indtænkes, når Kulturministeriet – gennem forskellige styringsinstrumenter – udstikker rammerne for ministeriets statsinstitutioners arbejde.

3. Adgang til det fysiske miljø

BETÆNKNINGENS ANBEFALINGER

For så vidt angår handicaptilgængelighed til det fysiske miljø (nybyggeri, ombygning, eksisterende byggeri, veje, stier, adgangsveje m.m.) henvises til betænkning af marts 1997 fra "Det Tværministerielle

Handicapudvalg” under Boligministeriet. For oversigtens skyld er to hovedforslag vedr. handicaptilgængelighed til det fysiske miljø under kulturens område imidlertid medtaget, medens der for så vidt angår løsningsforslag henvises til Boligministeriets betænkning.

1. Kulturministeriet tager i samarbejde med Boligministeriet initiativ til, at gældende lovgivning m.m. håndbæves og opstrammes, således at tilgangen af alt nyt ikke-handicaptilgængeligt byggeri og anlæg inden for kulturområdet stoppes. For så vidt angår initiativer til opnåelse heraf henvises til Boligministeriets betænkning af marts 1997.

2. Kulturministeriet tager i samarbejde med Boligministeriet initiativ til i størst muligt omfang at skabe handicaptilgængelighed i eksisterende byggeri inden for kulturområdet, jf. Boligministeriets betænkning af marts 1997.

Arbejdsgruppens særlige bemærkninger hertil: “Nogle særligt værdifulde, historiske og arkitektoniske bygninger kan på grund af udformningen ikke gøres helt eller delvist tilgængelige for kørestolsbrugere.”

INITIATIVER OG PLANER

Med midler fra Handicappuljen i 1997 har kulturministeren bl.a. gjort det muligt for arkitektskolerne at sætte fokus på handicaptilgængelighed. Dermed fremmes et af de største ønsker fra handicaporganisationernes side, nemlig den fysiske adgang til kulturlivet.

Kunstakademiets Arkitektskole og Arkitektskolen i Aarhus indbød i efteråret 1998 i samarbejde med Center for Tilgængelighed studerende ved de to arkitektskoler til at deltage i en prisopgave om ”Adgang til Kulturen”.

Prisopgavens formål var at udvikle nytænkning og forslag til arkitektoniske rammer om borgernes deltagelse i kulturlivet. Med udgangspunkt i de specielle vilkår for og hensyn til handicappede skulle der skabes arkitektur og design, som giver gode, almene løsninger – arkitektur for alle. Emnet for prisopgaven var ”Byen som Kulturens Arena”.

Kulturministeriet vil forsat søge at afsætte midler, der gør det muligt for arkitektskolerne at sætte fokus på handicappedes adgang til kulturen ved årlige prisopgaver.

Kulturministeriet har ligeledes igangsat drøftelser med arkitektskolerne om, hvordan de studerende får en øget faglig bevidsthed om handicap og arkitektur. Som et resultat af disse drøftelser vil der nu ske en ændring i bekendtgørelse om arkitektuddannelsen ved Det Kongelige Danske Kunstakademis Arkitektskole og Arkitektskolen i Aarhus. Der vil fremover blive stillet et nyt færdighedskrav til de studerende om, at de gennem projektarbejde skal have opnået kendskab/kundskab til spørgsmål om tilgængelighed.

Kulturministeren og by- og boligministeren har i deres fortsatte samarbejde om arkitekturpolitik indtænkt arkitektur og tilgængelighed. I en evaluering af lovgivningens betydning for arkitektonisk kvalitet har det vist sig, at opfattelsen af behovet for lovfæstede bestemmelser om tilgængelighed for handicappede har været yderst forskellig arkitekterne og handicaporganisationerne imellem.

De to ministre indbød derfor den 18. marts 1999 repræsentanter for arkitekter, arkitektskoler og handicaporganisationer til at deltage i dialogkonferencen "Cafe Accessus". Konferencen havde til formål at nå en fælles forståelse af den fysiske tilgængeligheds betydning, når samfundet skal indrettes for alle mennesker.

Hensynet til handicaptilgængelighed er indarbejdet i kulturministeren og by- og boligministerens samarbejde om arkitekturpolitik.

For at sikre handicapadgang i ny- eller ombyggeri på kulturområdet skal der fremover ved alle byggerier, som Kulturministeriet er byggherre for, og hvor det er relevant, tilknyttes en faglig rådgivning om handicaptilgængelighed.

Det er indarbejdet i Lokale- og Anlægsfondens vedtægter af 15. december 1998, at ved vurdering af ansøgninger til fondens midler skal der tages særligt hensyn til personer med handicap og deres behov.

Bekendtgørelse om arkitektuddannelsen ved Det Kongelige Danske Kunstakademis Arkitektskole og Arkitektskolen i Aarhus ændres, således at der fremover stilles et nyt færdighedskrav til de studerende om, at de gennem projektarbejde skal have opnået kendskab til/kundskab om spørgsmål om tilgængelighed.

Der henvises yderligere til Boligministeriets betænkning 1336 om tilgængelighed for alle. I betænkningen er relevante bygningskrav anført.

For at sikre den bedst mulige prioritering af indsatsen for at forbedre tilgængelighed til Kulturministeriets statsinstitutioner igangsættes der en registrering af den fysiske tilgængelighed på alle ministeriets statsinstitutioner.

4. Adgang til information

4.1 Bibliotekerne

BETÆNKNINGENS ANBEFALINGER

3. Kulturministeriet vil fremme folke- og forskningsbibliotekernes anvendelse af informationsteknologi og digitale medier til gavn for alle brugere

INITIATIVER OG PLANER

Bibliotekerne i informationssamfundet

Kulturministeren vil fremsætte forslag til en ny bibliotekslov i Folketingssamlingen 1999/2000. Det væsentligste element i loviniciativet vil være en målsætning om, at folkebibliotekerne ud over bogligt materiale giver adgang til Internettet og elektroniske informationsbaser samt stiller relevante digitale medier til rådighed for udlån.

Kulturministeriet har også til hensigt, at bibliotekernes fælles bibliotekskatalog – DanBib – stilles til rådighed for befolkningen via Internettet. Internetadgangen vil betyde, at borgerne via deres hjemmepc kan få adgang til at søge, lokalisere og på sigt bestille materialer til hjemlån på samtlige biblioteker i Danmark. Forslaget vil således medvirke til at styrke bibliotekernes service over for borgerne og til forbedrede muligheder for, at handicappede kan benytte deres tilbud.

Bibliotekerne fungerer som videnscentre, kulturcentre og informationscentre. Men bibliotekerne har også sociale opgaver som at sørge for betjening af afstandshandicappede ved opsøgende virksomhed ("Bogen kommer") og ved udbringning af materiale til plejehjem, længerevarende syge o.l.

Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek (DEF)

I forbindelse med regeringens forskningspakke 1998 har Kulturministeriet, Forskningsministeriet og Undervisningsministeriet afsat i alt 200 mio. kr. for perioden 1998 – 2002 til Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek. DEF blev lanceret af de 3 ministre i april 1999.

Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek etableres i 1998 – 2002 som et netværk af elektroniske forskningsbiblioteker, der stiller sine elektroniske og andre informationsressourcer til rådighed for brugerne på en sammenhængende og enkel måde.

Projektet har til formål at give først og fremmest forskere og studerende elektronisk adgang via Internettet til bibliotekernes materialekataloger, hvorfra der kan søges og bestilles materialer til hjemlån, samt til elektroniske publikationer, der distribueres via elektroniske vidensbaser.

Danmarks Blindebibliotek (DBB)

DBB er hovedbibliotek for blinde, svagtseende og andre, der pga. handicap er ude af stand til at læse trykte tekster. DBB er tillige hovedproducent af lyd- og punktskriftmateriale, både i form af bøger, aviser og tidsskrifter.

Ved kulturministerens ændring af ophavsretsloven er det nu muligt at transmittere elektronisk tekst til blinde, svagtseende m.fl.

Danmarks BlindeBibliotek tilbyder nu e-tekster på linie med udvalg af materiale på lydbånd og punktskrift. DBB vil i de næste 2-3 år arbejde på at åbne for direkte adgang til bibliotekets materialer. Det vil gøre det muligt for den enkelte låner at hjemtage e-tekster via Internettet til lånerens egen pc.

DBB er sammen med Dansk Blindesamfund og Studiebogsbiblioteket med i udviklingsarbejdet om fremtidens lydbog.

Ved overgangen til digitalt afspilleudstyr vil DBB være opmærksom på folkebibliotekernes mulighed for også fortsat at kunne afspille DBB's materialer.

DBB arbejder ligeledes med digital optagelse, arkivering af digitale data samt fastlæggelse af en international standard for det kommende lydbogsmedie.

Center for Ligebehandling af Handicappede

Center for Ligebehandling af Handicappede har gennemført en analyse af tilgængeligheden til folkebibliotekerne på følgende områder:

- fysisk tilgængelighed
- tilgængelighed til søgeredskaber
- Internetadgang
- selvbetjeningsudlån
- personalets forhåndskendskab til handicappedes særlige behov
- handicapservice, dvs. "Bogen kommerordningen"
- udvalget af lydbånd
- handicappedes muligheder for at deltage i de kulturelle
- arrangementer.

Rapporten er offentliggjort i maj 1999. Af centrets årsberetning fremgik det allerede:

"Helt generelt må det siges, at det står rimeligt til med tilgængeligheden til folkebibliotekerne. I hvert fald når det gælder adgang til bibliotekerne. Det giver først større problemer, når man er kommet ind og vil bevæge sig rundt på biblioteket, eller hvis man skulle få brug for at komme på toilettet. Kun 6 pct. af landets biblioteker opfylder kravene om, at en kørestolsbruger skal kunne bevæge sig frit mellem reolerne og kunne tage materialer ned fra reolerne.

Værre står det til, hvis man er blind, idet der ikke på et eneste af bibliotekerne findes ledelinier, der kan lede brugeren ind eller rundt i bygningen.

Læsehandicappede har det lettere, idet alle biblioteker har en lang række materiale for læsehandicappede.

Undersøgelsen er belyst fra bibliotekernes synsvinkel og kan derfor ikke udlede noget om brugernes tilfredshed, eksempelvis vedrørende hvilke ting der ønskes tilgængelige for læsehandicappede.”

Det er kommunerne, der har ansvaret for de lokale folkebibliotekes tilgængelighed for handicappede.

4.2 Kulturnet Danmark

BETÆNKNINGENS ANBEFALINGER

4. Kulturministeriet tager initiativ til, at de enkelte kulturinstitutioners information foreligger i relevante medier, herunder Kulturnet Danmark.

5. Kulturministeriet tager initiativ til, at de enkelte institutioners information om handicapegnethed foreligger i de relevante medier, herunder Kulturnet Danmark.

INITIATIVER OG PLANER

Kulturnet Danmark

Kulturministeren har med indførelsen af Kulturnet Danmark skabt bedre adgang til informationer om kulturlivet i Danmark. Dette gælder også for handicappede.

Kulturnet Danmark skal støtte, at offentlige kulturinstitutioner orienterer sig mod brugerne, herunder at handicappede ligestilles med andre brugere med hensyn til adgang til kulturinformationer.

En del af de udviklingsprojekter, som foregår under Kulturnet Danmark, kan være af speciel interesse for blinde og svagsynede, fordi der i flere sammenhænge arbejdes med at integrere tale, lyd og musik. F.eks. er der et samarbejde mellem Odense Universitet og Projekt Visecenter ved samme universitet om at gøre samlingen af skillingsviser tilgængelig bl.a. i form af digitaliserede lydoptagelser.

På Statsbiblioteket i Aarhus arbejdes med projektet ”Lyt til historien” med multimediepræsentation på Internettet med udgangspunkt i kulturinstitutionernes historiske lydoptagelser (musik og tale). Projektet fremhæver, at der specielt skal tages hensyn til målgruppen blinde og synshandicappede.

Særlige initiativer for handicaptilgængelighed

Kulturnet Danmark – der p.t. har en tilslutning på ca. 155 institutioner – ønsker til stadighed at gøre nettet så handicapegnet som muligt. Det sker bl.a. ved, at der i Kulturnet Danmarks ny grafik vil blive taget højde for handicaptilgængelighed.

Kulturnet Danmark afholder månedlige temadage. Et tema har været ”Grafisk Design og Funktionalitet”. På programmet var “Universelt design – overvejelser og anbefalinger om tilgængelighed af hjemmesider”. Universelt design betyder her, at hjemmesider skal kunne læses eller forstås af så mange brugere som muligt, herunder synshandicappede.

På Kulturnet Danmark er indlagt “Kulturinstitutionernes informationssider på Kulturnet Danmark”. Her giver man en vejledning i, hvilke hensyn der skal tages, når en institution skal oprette hjemmeside. Her er også links til gode råd med hensyn til handicapvenlighed på skærmen.

For at informationskilder i endnu højere grad kan gøres handicapegnede har kulturministeren prioriteret, at Handicappuljen i 1998 og 1999 bl.a. skal støtte initiativer til løsningsforslag på informationssiden.

Denne prioritering af midlerne skal desuden igangsætte, at Kulturministeriets statsinstitutioner udarbejder handlingsplaner for informations- og formidlingsinitiativer i forhold til handicappede.

Hjemmesider for Kulturministeriets statsinstitutioner samt Kulturnet Danmark forsynes med oplysninger om institutionernes handicapegnethed samt øvrige oplysninger til gavn for handicappede.

Tilgængelighedsstandard for blinde og svagtseende skal indarbejdes i såvel hjemmesider som Kulturnet Danmark, således at oplysningerne er tilgængelige for alle brugere.

Kulturministeren vil til stadighed prioritere, at Kulturnet Danmark orienterer sig mod handicappede brugere.

4.3 Radio og tv

BETÆNKNINGENS ANBEFALINGER

6. Kulturministeriet tager initiativ til, at radio og tv forpligtes til at gøre deres udsendelser tilgængelige, dels ved tegnsprogstolkning, audiovision og tekstning af programmerne, dels ved udgivelse af programmateriale, der er tilgængeligt for mennesker med kommunikations- og forståelseshandicap.

INITIATIVER OG PLANER

I aftale af 16. september 1993 om licensafgifternes størrelse og Danmarks Radios økonomi m.v. i 1994-97 var der enighed om, at der skulle ske en væsentlig større indsats i betjeningen af døve og hørehæmmede i DR og TV 2, med sigte på at andelen af tekstede udsendelser i løbet af en otteårsperiode blev forøget betragteligt.

I henhold til § 7, stk. 1, og § 18, stk. 1, i lov om radio- og fjernsynsvirksomhed kan kulturministeren fastsætte nærmere regler om Danmarks Radios og TV 2's public service-forpligtelser.

Public service-forpligtelse

Det fremgår af bemærkningerne til loven, at public service-forpligtelserne indebærer, at DR og TV 2 er forpligtede over for hele befolkningen til at udsende radio- og fjernsynsprogrammer, omfattende nyhedsformidling, oplysning, underholdning og sport. Endvidere skal de to stationer sørge for, at en væsentlig del af de dansksprogede tv-programmer er tekstede eller lignende, så døve og hørehæmmede får et bredt udbytte af programmerne.

Public service-regnskab

Det fremgår ligeledes af bemærkningerne til ændringen af radio- og fjernsynsloven i 1996, at DR og TV 2 i tilknytning til årsberetningen skal offentliggøre et public service-regnskab, som belyser, hvordan de opfylder deres public service-forpligtelser.

Public service-regnskabet skal bl.a. indeholde en redegørelse for tekstning eller lignende af programmer af hensyn til døve og hørehæmmede.

DR og TV 2 har i juni 98 afleveret deres første public service-regnskaber.

Det fremgår af disse, hvilken indsats tv-stationerne gør for døve og hørehæmmede. Den særlige indsats sker ved:

- tekstning af programmerne (TH)
- tekstning på Tekst TV
- særlige programmer på tegnsprog.

DR

DR opgør i sit regnskab den særlige indsats for døve og hørehæmmede på DR 1 og DR 2.

DR TV sendte i 1997 mere end 1200 timers tv, der var tekstet specielt for døve og hørehæmmede. Det er en stigning på godt 200 timer i forhold til 1996. Dermed er 35 pct. af alle danske programmer i DR TV efter DR's opgørelse tekstet specielt for døve og hørehæmmede.

Af de 1200 timer var knap 1000 timer på DR 1, og godt 800 af disse var TTV-tekstninger. De senere år har vist en forøgelse af TTV-tekstningen af danske førstegangssendelser i primetime, hvilket er en udvikling, DR TV har prioriteret højt efter tilskyndelse fra Danske Døves Landsforbund og Landsforeningen Bedre Hørelse. Døve og hørehæmmede ser ligesom alle andre befolkningsgrupper især tv om aftenen, og ved at opprioritere TTV-tekstningen af danske førstegangssendelser ligestilles denne gruppe i højere grad med andre.

DR TV sendte i 1997 godt 100 timers tv specielt til døve. Det svarer til niveauet fra 1996. Foruden ”Nyheder på tegnsprog” dækker disse timer over programmer henvendt til særlige aldersgrupper af døve.

TV 2

Af public service-regnskabet for TV 2 fremgår det, at TV 2 i 1997 har fortsat en stigning i omfanget af tekstning af hensyn til døve og hørehæmmede. TV 2 TTV-tekstning af danske udsendelser er mere end fordoblet fra 334 timer i 1995 til 749 timer i 1997.

De direkte programmer – herunder Nyhederne – udsendes kun tekstede, når bandede klip indgår. Ved genudsendelse af programmer er der altid gennemført tekstning.

Tekstningen – den såkaldte TTV-tekstning – omfatter programmer fra Nyhedsafdelingen, Sporten, Programafdelingen og Programredaktionen.

Digitalt tv

Digitalt tv muliggør såvel tegnsprogstolkning og simultantolkning som tekstning i billedet, hvor seeren selv vil kunne slå signalet til og fra, alt efter ønske. Med introduktionen af digitalt tv vil muligheden for en teknologisk set god løsning hermed være til stede. Kulturministeriet har i februar 1999 meddelt Danmarks Radio og TV 2, at de kan gå i gang med forsøg med digitalt tv i Københavnsområdet på grundlag af et forsøgsprogram udarbejdet af ministeriet.

DR har besluttet ikke at indføre simultantekstning ved hjælp af Velotypesystemet. Beslutningen er taget af såvel kvalitetsmæssige som økonomiske grunde. Direkte tekstning har en forsinkelse på 10-20 sekunder i forhold til det talte ord, hvilket DR finder virker forstyrrende. Endvidere finder DR, at det er meget dyrt at tekste direkte. Samlet set er vurderingen, at den forventede kvalitet af tekstning ved brug af Velotypesystemet ikke står mål med den investering, det kræver. TV 2 har heller ingen planer om at indføre systemet, da man ligesom DR ikke finder, at det teknisk set er godt nok.

Udviklingen af software, som kan bruges til at gengive det talte ord i skrift, såkaldt talegenkendelse, forudsætter et meget stort sprogligt analyse- og udviklingsarbejde. Det er f.eks. ikke muligt at anvende teknologi, som er udviklet til det engelske sprogområde til tekstning på dansk.

Da det danske sprogområde tilsyneladende er for begrænset til, at markedet af sig selv vil sikre udviklingen af dansk sprogteknologi, har Forskningsministeriet udskrevet en projektkonkurrence om udviklingen af dansk syntetisk tale af høj kvalitet. Fristen for indlevering af projektforslag var den 30. september 1998.

Der er udpeget to vinderprojekter, som er præmieret. Forskningsministeriet forhandler nu med konsortierne bag vinderprojekterne, og det forventes, at der vil foreligge en endelig kontrakt i løbet af 1999. Dette udviklingsarbejde skal ses som et første skridt frem mod udviklingen af egentlig dansk talegengivelse.

Som ovenfor nævnt fremgår det af DR og TV 2's public service-regnskaber, at der sker en fremgang på området, og de to public service-stationer er bevidste om den forpligtelse, der påhviler dem. Samtidig giver såvel Forskningsministeriets projekt om udviklingen af dansk syntetisk tale af høj kvalitet som den generelle teknologiske udvikling med indførelsen af digitalt tv håb om, at en løsning af problemerne forestår.

Kulturministeren følger situationen og har indskærpet DR og TV 2 til ligeledes at være opmærksomme på de særlige problemer, døve og hørehæmmede har.

4.4 Museer og teatre

BETÆNKNINGENS ANBEFALINGER

6. fortsat: På tilsvarende måde tager Kulturministeriet initiativ til, at museer og teatre forpligtes til at gøre deres udstillinger/forestillinger tilgængelige. Dette kan ske ved tegnsprogstolkning og tekstning, ved udgivelse af programmateriale, der er tilgængeligt for mennesker med kommunikations- og forståelseshandicap, samt ved at udvalgte og karakteristiske udstillingsgenstande afmærkes med tilladelse til berøring.

INITIATIVER OG PLANER

Kulturministeriets statsinstitutioner skal være imødekommende for, at mennesker med handicap kan deltage i det kulturelle fællesskab. Institutionernes personale bør derfor have viden om, hvordan de kan yde praktisk hjælp ved besøg.

Puljen til handicapinitiativer i 1998 og 1999 er bl.a. prioriteret til informations- og formidlingsprojekter om handicap og tilgængelighed.

Som et led i et generelt oplysningsarbejde vil Kulturministeriet afholde temadage om handicaptilgængelighed for ministeriets statsinstitutioner. Temadagene skal så vidt muligt målrettes den enkelte institutions behov.

4.5 Oversigter over kulturelle aktiviteter

BETÆNKNINGENS ANBEFALINGER

7. Kulturministeriet tager initiativ til, at der udarbejdes oversigter over kulturelle aktiviteter. Oversigterne skal være i relevante medier i forhold til de enkelte handicapgrupper.

INITIATIVER OG PLANER

Der er på Kulturnet Danmark (www.kulturnet.dk) oprettet en arrangementskalender, Kulturnetkalenderen. For at dække så mange arrangementer som muligt, er det gratis at få indtastet data for de institutioner, der er tilsluttet Kulturnet Danmark.

I arrangementskalenderen er der ligeledes link til den elektroniske kulturguide KultuNaut (www.kultunaut.dk).

Kulturministeren vil bede såvel Kulturministeriets statsinstitutioner som øvrige kulturinstitutioner om at opprioritere indberetning af arrangementsoplysninger – herunder oplysninger om tilgængelighed – til Kulturnet Danmark.

4.6 Ledsagerordning og tolkning

BETÆNKNINGENS ANBEFALINGER

8. Kulturministeriet tager initiativ til, at der udarbejdes en praksisvejledning om anvendelse af "ledsagerordning" og mulighed for tolkning ved deltagelse i kulturlivet, herunder idrætslivet.

INITIATIVER OG PLANER

Ledsagerordningen beskrives i lov nr. 454 af 10. juni 1997 om social service, der trådte i kraft 1. juli 1998. Ifølge lovens § 31 kan unge på 16 og 17 år, der pga. betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ikke kan færdes alene, få bevilget ledsagelse i op til 15 timer pr. måned. Ifølge § 78 i samme lov har personer mellem 18 og 67 år krav på 15 timers ledsagelse om måneden.

Ifølge servicelovens § 79 yder kommuner ligeledes hjælp i form af en særlig kontaktperson til døvblinde.

Kulturministeriet anser servicelovens nye ordninger som tilstrækkelige på det kulturelle område.

4.7 Informationsteknologi

BETÆNKNINGENS ANBEFALINGER

9. Kulturministeriet tager initiativ til at udvikle og markedsføre handicapeget informationsteknologi.

INITIATIVER OG PLANER

Forskningsministeriet har på baggrund af Dybkjær/Christensenrapporten, Infosamfundet år 2000, og regeringens IT-politiske handlingsplan 1995, Fra vision til handling, udarbejdet en handlingsplan for handicappedes IT-brug, Frihed til at vælge – handlingsplan for handicappedes IT-brug.

Handlingsplanen indeholder politikker og initiativer for at sikre handicappede adgang til området. Det drejer sig om udvikling af dansk syntetisk tale, dansk talegenkendelse, tilgængelighed i standardprodukter samt individuel tilpasning til forskellige handicap.

Forskningsministeriet har desuden udskrevet en idékonkurrence om universelt design af IT-produkter. Af konkurrencebetingelserne fremgår det bl.a., at der skal tages mest muligt hensyn til personer med bevægelsehandicap, nedsat kraft, nedsat syn, nedsat hørelse, talevanskeligheder, læsevanskeligheder og forståelsesmæssige problemer.

Der er i maj 1998 uddelt vinderpræmier til fem projekter, heraf to førstepræmier. Et stort antal indsendte forslag vidnede om en stor interesse for området.

Med Forskningsministeriets initiativer er der det nødvendige fokus på området.

4.8 Årets kulturinitiativ

BETÆNKNINGENS ANBEFALINGER

10. Kulturministeriet tager initiativ til, at oplysningskampagner resulterer i en kåring af årets kulturinitiativ på handicapområdet.

INITIATIVER OG PLANER

Kulturministeren vil tage initiativ til, at der uddeles en plakette til "Årets kulturinitiativ på handicapområdet".

En sådan kåring vil synliggøre projekter for handicappede og derved animere til flere projekter.

4.9 Uddannelsesinstitutioner

BETÆNKNINGENS ANBEFALINGER

11. Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner sikrer, at alle, som opfylder optagelsesbetingelserne – uanset eventuelle handicap – får adgang til og mulighed for gennemførelse af en ønsket uddannelse.

12. Kulturministeriets undervisningsinstitutioner forpligtes til at sikre, at deres uddannelsstilbud rummer information om handicappedes behov.

INITIATIVER OG PLANER

Den situation, som handicappede møder, når de ønsker at studere ved en videregående uddannelsesinstitution, betegnes ofte som »det dobbelte optagelsessystem«. Dette skyldes, at man som

handicappet reelt skal igennem to optagelsessystemer. For det første skal man optages på lige vilkår med andre studerende på det relevante studium. For det andet skal man, hvis man har brug for at modtage revalidering eller andre nødvendige ydelser efter sociallovgivningen, overbevise socialforvaltningen om, at man er studie- og erhvervsegnet.

Handicappede kan allerede i dag som forsørgelsesgrundlag vælge at modtage SU under studiet, men som det nuværende SU-system er udformet, er der væsentlige problemer, specielt i forhold til økonomien, der ikke er afpasset til at kunne opfylde handicappedes særlige behov. Derfor er revalideringsydelsen den eneste reelle mulighed for de fleste handicappede, der vil studere.

Reglerne om revalidering i lov om aktiv socialpolitik er udformet således, at der skal udarbejdes en »forud fastlagt realistisk erhvervsplan«. Her skal det bl.a. sikres, at studierne på så kort tid som muligt sætter vedkommende i stand til at klare sig selv. Efter at den pågældende allerede er optaget på studiet, skal sagsbehandleren i kommunen altså vurdere, om kommunen finder studieplanerne realistiske. Heraf betegnelsen »det dobbelte optagelsessystem«.

Undervisningsministeriet forventer i løbet af efteråret 1999 at kunne fremsætte et lovforslag, der sikrer handicappede de nødvendige hjælpemidler og den økonomiske bistand på videregående uddannelser. Kulturministeriet følger lovarbejdet tæt og er i dialog med Undervisningsministeriet herom, således at ændringer hurtigst muligt implementeres i forhold til Kulturministeriets videregående uddannelser.

Specialpædagogisk bistand

Hvis uddannelsessøgende med funktionsnedsættelse skal have de samme muligheder som andre, må uddannelsesinstitutionerne stille kompenserende hjælp til rådighed, så eventuelle barrierer kan overvindes.

Det kan f.eks. dreje sig om at kompensere for en synsnedsættelse eller en ordblindhed ved at sikre, at lærebøger er tilgængelige på lydband, at der er ordentlige lysforhold for den svagtseende etc.

Mulighederne for at kompensere for en funktionsnedsættelse, så den ikke bliver et handicap, er mange og naturligvis helt afhængige af den enkelte persons behov.

Undervisningsministeriet udarbejder nu lovgivning for alle uddannelser, der skal sikre specialpædagogisk bistand til de studerende. Kulturministeriet følger arbejdet tæt for at sikre sig, at ændringer hurtigst muligt implementeres i Kulturministeriets videregående statslige uddannelsesinstitutioner.

Center for Ligebehandling af Handicappede har udgivet pjecen »Uddannelse for alle – også for mennesker med en funktionsnedsættelse«. Pjecen er ment som en inspiration til ud-

dannelsesinstitutioner, vejledere, undervisere m.fl. Pjecen vil blive tilsendt Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner.

Som en udløber af by- og boligministerens initiativer på området vil Undervisningsministeriet udarbejde beskrivelser af, hvorledes skoler skal indrettes, så de lever op til tilgængelighedsreglerne. Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner vil tilsvarende få disse beskrivelser tilsendt, således at institutionerne kan indrettes handicapvenligt.

Det er kulturministerens hensigt at sikre, at alle, der søger ind på en af Kulturministeriets statslige uddannelsesinstitutioner, og som opfylder optagelsesbetingelserne – uanset eventuelle handicap – får adgang til og mulighed for at gennemføre en ønsket uddannelse.

Kontrakter med uddannelsesinstitutioner/bekendtgørelser om uddannelser

Ved resultatkontraktforhandlinger med Kulturministeriets statslige uddannelsesinstitutioner eller ved ændring af bekendtgørelser om uddannelser skal det – hvor det er relevant – drøftes, hvorledes handicapaspektet tages op i uddannelses tilbuddene.

Kulturministeriet har allerede igangsat drøftelser med arkitektskolerne om, hvordan de studerende får en øget faglig bevidsthed om fysiske handicap og arkitektur. Som et resultat af disse drøftelser vil der nu ske en ændring i bekendtgørelse om arkitektuddannelsen ved Det Kongelige Danske Kunstakademis Arkitektskole og Arkitektskolen i Aarhus. Der vil fremover blive stillet et nyt færdighedskrav til de studerende om, at de gennem projektarbejde skal have opnået kendskab/kundskab til spørgsmål om tilgængelighed.

(Se også side 11 om kulturministerens samt by- og boligministerens fælles initiativer på området.)

Biblioteksvæsenets tilbud og serviceydelser til borgerne bør præsenteres og formidles således, at de kan forstås og benyttes af alle borgere i samfundet. Det bør sikres, at formidlingen tager højde for de særlige behov, lånere med handicap måtte have. Personalet skal uddannes til forståelse og service for mennesker med handicap.

Kulturministeriet vil i fremtidige kontraktforhandlinger med ministeriets statslige uddannelsesinstitutioner eller ved ændring af bekendtgørelser om uddannelser – hvor det er relevant – søge at sikre, at uddannelserne rummer information om handicappedes behov.

5. Opprioriterede initiativer

Enkelte initiativer, som arbejdsgruppen for handicappedes adgang til kulturen har prioriteret på længere sigt (dvs. initiativer, der kan skabe resultater i løbet af tre til ti år), kan iværksættes allerede nu.

5.1 Idræt

BETÆNKNINGENS ANBEFALING

13. Kulturministeriet tager kontakt til idrætsorganisationerne – herunder Dansk Handicap Idræts-Forbund – med henblik på, at disse øger mulighederne for, at handicappede – herunder multihandicappede – kan dyrke idræt. Dette kan ske gennem udvikling af nye og tilpassede idrætter og idrætsanlæg.

INITIATIVER OG PLANER

Det Idrætspolitiske Idéprogram

Den daværende kulturminister satte med den idrætspolitiske redegørelse i 1997 fokus på vigtigheden af at inddrage alle befolkningsgrupper i idrætten. Som en opfølgning på redegørelsen og revisionen af tipsloven i 1998 har kulturministeren iværksat et idrætspolitisk idéprogram.

Det idrætspolitiske idéprogram har bl.a. til formål at udvikle en større mangfoldighed i idrætsverdenen. Programmet skal bidrage til dels at styrke nytænkningen i det eksisterende foreningsliv inden for rammerne af de store organisationer, dels at introducere og tilrettelægge idræt i andre sammenhænge end dem der kendes i idrætsforeningerne.

Programmet kan støtte forskellige indsatsområder, f.eks.:

- initiativer over for særlige grupper såsom handicappede
- fornyelse af idrættens placering i forhold til undervisnings-, sundheds- og socialpolitikken.

Idéprogrammet etableres i en forsøgsperiode på tre år. Herefter skal erfaringerne indsamles og bearbejdes på en sådan måde, at alle dele af idrætsverdenen får mulighed for at arbejde videre med de ideer, der har vist sig bæredygtige.

Kulturministeren har sat fokus på handicappedes muligheder for at dyrke idræt ved at indføje det som et særligt indsatsområde i kommissoriet for det idrætspolitiske idéprogram.

Handicapidrættens Videnscenter

Handicapidrættens Videnscenter er etableret i 1994. Formålet med centret er at opsamle og formidle erfaringer med handicapidræt, så de kan anvendes i andre samfundssektorer. Grundsynspunktet for arbejdet er, at handicapidrætten rummer kvaliteter, der kan være til nytte for at øge velfærden for mennesker med alle former for handicap, såvel i fritiden som i uddannelse, arbejde og rehabilitering.

Der er i 1998 udarbejdet en evalueringsrapport om centret. Rapporten konkluderer, at centret har levet op til de fleste af sine målsætninger. Ligesom det konkluderes, at handicap-idrætsstrategien, "hvad handicapidrætten kan gøre for samfundet", har kunnet fastholdes og har gennemslagskraft.

Især jobskabelsessiden er blevet en succes. Videnscentrets menneskesyn, principper og metoder på jobskabelsesområdet udvikler en ny arbejdsetik, dvs. en ny forståelse af, hvilke værdier der ligger til grund for at gå på arbejde. Det er et indsatsområde, der p.t. efterspørges.

Kulturministeriet og Socialministeriet har bevilget et tilskud på i alt 3,8 mio. kr. til centrets drift i 1999. Centrets fremtidige drift er sikret gennem en bevilling fra Socialministeriet og et forhøjet tilskud fra Dansk Handicap Idræts-Forbund, som finansieres af Kulturministeriet.

Handicapidrættens Videnscenters eksistens er sikret ved de tilvejebragte bevillinger.

5.2 Kunstnere og kunsthåndværkere som formidlere

BETÆNKNINGENS ANBEFALINGER

17. Kulturministeriet tager initiativ til, at kunstnere og kunsthåndværkere inddrages som kulturformidlere på institutioner for børn og voksne med handicap.

INITIATIVER OG PLANER

For at sætte fokus på det betydningsfulde arbejde med kunst og kultur i børns daginstitutioner har Det Tværministerielle Børneudvalg dels iværksat Projekt Tusindkunst, dels udgivet publikationen "Tusindkunst – om kunst og kultur i børns institutioner". Her er henvisninger til organisationer, institutioner og foreninger, der kan hjælpe med kunst- og kulturformidling samt til støttemuligheder.

I et Tusindkunstprojekt, "Fyrtøjet" i Odense, har en gruppe psykisk handicappede børn fra en specialskole på Vestfyn deltaget. Det fremgår af evalueringen, at disse børn går præcis lige så meget op i det kunstneriske arbejde som andre børn.

I de tilfælde, hvor Kulturministeriets råd, nævn og fonde yder støtte til kulturprojekter i børns institutioner, opfordres de til at være særligt opmærksomme på institutioner for børn med handicap.

Projekter som Tusindkunst vil blive formidlet til institutioner for handicappede børn.

Kolofon:

Handlingsplan for
Handicappedes adgang til kulturen
Oktober 1999

Udgivet af:
Kulturministeriet
Nybrogade 2
1203 København K
Tlf.: 33 92 33 70
Fax: 33 91 33 88
Internet: kum@kum.dk

Postadresse:
Kulturministeriet
Postboks 2140
1015 København K

Handlingsplanen foreligger også
på lydband, i punktskrift og på diskette og fås hos:
Danmarks BlindeBibliotek
Teglværksvej 37
2100 København Ø
Tlf.: 39 27 44 44
Fax: 39 27 44 54

Fotos:
Tina Enghoff
Martha Gutierrez
Sonja Iskov
Fie Johansen
Gregers Kirkdorf
Jane Vorre

Produktion:
Sangill Grafisk Produktion

Oplag 1.500

ISBN: 87-90801-18-0

Elektronisk udgave:

ISBN: 87-90801-19-9